

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ.Σ.Ε.Ε.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΤΕΥΧΟΣ 1 | ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2025

Διαθεματικά Εργαστήρια στο πεδίο της Συ.Ε.Π.

Αγορά εργασίας και
απασχόληση: Ερμηνεύοντας
πηγές πληροφόρησης

Νάσος Κορατζάνης

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ
ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗ
& ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ
ΚΥΚΛΟΣ ΔΙΑΘΕΜΑΤΙΚΩΝ
ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΩΝ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

2021 – 2027

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ.Σ.Ε.Ε.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΤΕΥΧΟΣ 1 | ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2025

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΓΣΕΕ

Εμμανουήλ Μπενάκη 71 Α, 106 81, Αθήνα

Τηλ: 210 332 7710 • Fax: 210 330 4452 • www.inegsee.gr

Συγγραφέας: Νάσος Κορατζάνης

Επιμέλεια: Ελένη Θεοδωρή, Σταματία Πολίτη

Σχεδιασμός – Σελιδοποίηση: corrola.gr

Οι απόψεις που διατυπώνονται στο παρόν κείμενο είναι του συγγραφέα και δεν εκφράζουν κατ' ανάγκη τις θέσεις της ΓΣΕΕ. Απαγορεύεται η με οποιονδήποτε τρόπο ανατύπωση ή μετάφραση όλου ή μέρους του κειμένου χωρίς την άδεια του εκδότη. Επίσης, η αναδημοσίευση (όλου ή μέρους του) χωρίς αναφορά της πηγής.

ISSN: 3057-532X

Copyright © INE ΓΣΕΕ

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα: Ανταγωνιστικότητα 2021-2027

ΠΡΑΞΗ

Παρεμβάσεις για την παρακολούθηση των μεταβολών του παραγωγικού περιβάλλοντος και την ενίσχυση της εργασίας και των επαγγελματιών στο πλαίσιο των επερχόμενων αλλαγών, MIS 6004824

ΥΠΟΕΡΓΟ 5

Παρεμβάσεις για την υποστήριξη της διερεύνησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων στο πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής και του προσανατολισμού

ΠΑΚΕΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ 1

Κύκλος Διαδικτυακών Θεματικών Εργαστηρίων (Online Workshops) στο πεδίο της Σ.Ε.Π.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

2021 – 2027

Σχετικά με το εργαστήριο

Το διαδικτυακό εργαστήριο πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο του Υποέργου 5 «Παρεμβάσεις για την υποστήριξη της διερεύνησης και ανάπτυξης των δεξιοτήτων στο πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής και του προσανατολισμού», που υλοποιείται από το Ινστιτούτο Εργασίας της ΓΣΕΕ. Η δράση εντάσσεται σε έναν κύκλο οκτώ θεματικών εργαστηρίων για επαγγελματίες της ΣυΕΠ και πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 2025 με εισηγητή τον Νάσο Κορατζάνη.

Στόχος του εργαστηρίου ήταν η ενίσχυση της επιστημονικής τεκμηρίωσης, της διαθεματικότητας και της ανταλλαγής καλών πρακτικών στο πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής, με έμφαση στη σύνδεση θεωρίας και πράξης. Κατά τη διάρκειά του, παρουσιάστηκαν σύγχρονες προσεγγίσεις και εργαλεία ανάλυσης της αγοράς εργασίας, ενώ ακολούθησε δημιουργικός διάλογος με τη συμμετοχή των επαγγελματιών. Το εργαστήριο συνέβαλε ουσιαστικά στη διάχυση γνώσης, στην ανάπτυξη συνεργειών και στη διαμόρφωση ενός κοινού πλαισίου αναφοράς για την ενίσχυση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών ΣυΕΠ.

Σύνοψη κειμένου εργασίας 1^{ου} εργαστηρίου

Εισαγωγή

Η ελληνική αγορά εργασίας επηρεάστηκε σοβαρά από την παρατεταμένη οικονομική κρίση της προηγούμενης δεκαετίας και από τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν για την αντιμετώπισή της. Οι συνέπειες αυτής της περιόδου υπήρξαν πολυδιάστατες και δεν περιορίστηκαν μόνο στην επιδείνωση βασικών ποσοτικών δεικτών, αλλά επεκτάθηκαν και στη συνολική ποιότητα της ζωής των εργαζομένων, οδηγώντας σε μια πρωτόγνωρη υποβάθμιση του βιοτικού τους επιπέδου. Παράλληλα, οι μεταρρυθμίσεις που εφαρμόστηκαν στην αγορά εργασίας με στόχο τη συμπίεση του μισθολογικού κόστους και την ευελικτοποίηση των εργασιακών σχέσεων διαμόρφωσαν ένα νέο τοπίο, του οποίου οι συνέπειες εξακολουθούν να επηρεάζουν μέχρι και σήμερα τις προοπτικές βιώσιμης απασχόλησης, την κοινωνική συνοχή και την ανθεκτικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Η αποτίμηση της νέας αυτής πραγματικότητας στην αγορά εργασίας και του τρόπου που επηρεάζει τις προοπτικές απασχόλησης και το βιοτικό επίπεδο των πολιτών προϋποθέτουν, πρώτα και κύρια, μια εμπεριστατωμένη μελέτη και βαθύτερη κατανόηση βασικών δεικτών της. Η αναγκαιότητα αυτή προκύπτει από την πολυδιάσταση αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ της αγοράς εργασίας και βασικών λειτουργιών του μακρο-αναπτυξιακού συστήματος της οικονομίας, τα αποτελέσματα της οποίας αποτυπώνονται συστηματικά όχι μόνο στα επίπεδα απασχόλησης, αλλά και στο ύψος των αμοιβών, τις συνθήκες εργασίας, τις μορφές απασχόλησης και στο πλαίσιο των συλλογικών διαπραγματεύσεων.

Ωστόσο, η αντίληψη που υπάρχει σχετικά με τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και ειδικά για τον ρόλο της ως βασικό υποσύστημα της οικονομίας δεν είναι μια και ενιαία. Στον δημόσιο και επιστημονικό διάλογο συχνά συγκρούονται δύο βασικές προσεγγίσεις ως προς το ζήτημα αυτό, οι οποίες διαφοροποιούνται τόσο ως προς τις θεωρητικές αφηρητές όσο και ως προς το πολιτικό περιεχόμενό τους.¹ Η πρώτη προσέγγιση, που εδράζεται στη συμβατική ή νεοκλασική θεωρία, αντιμετωπίζει την αγορά εργασίας ως μια τυπική ανταγωνιστική αγορά, όπου εργαζόμενοι και επιχειρήσεις αλληλεπιδρούν ιδεατά ελεύθερα, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη κοινωνικοί ή θεσμικοί παράγοντες και περιορισμοί. Στο πλαίσιο αυτό, οι εργαζόμενοι νοούνται αποκλειστικά ως «πάροχοι» εργασίας, ενώ οι επιχειρήσεις ως χρήστες της συγκεκριμένης υπηρεσίας, οι οποίες καταβάλλουν έναν μισθό ως αντίτιμο για αυτή βάσει του στόχου για μεγιστοποίηση του κέρδους τους. Στην κυρίαρχη αυτή θεώρηση, οι θεσμοί της αγοράς εργασίας έχουν πολύ περιορισμένο ρόλο, καθώς το ζητούμενο είναι η απελευθέρωση και η ελαχιστοποίηση όλων των στρεβλώσεων που θεωρείται ότι διαταράσσουν την εύρυθμη λειτουργία της. Η προσέγγιση αυτή που προκρίνει πολιτικές που συνδέουν τη μεταβολή των μισθών με τη μεταβολή της παραγωγικότητας, θεωρεί ότι η συγκράτηση των αμοιβών αποτρέπει τον πληθωρισμό και συμβάλλει στην αύξηση των επενδύσεων και της ανταγωνιστικότητας, ενώ υποστηρίζει την ενίσχυση της ευελιξίας και την αποδυνάμωση προστατευτικών μηχανισμών ως μέσο για την αύξηση της απασχόλησης.

Η δεύτερη, εναλλακτική προσέγγιση δίνει έμφαση στη θεσμική και ανθρωποκεντρική διάσταση της αγοράς εργασίας. Σε αυτή, η εργασία δεν αντιμετωπίζεται ως απλό εμπόρευμα, αλλά ως δραστηριότητα με κοινωνικό και προσωπικό περιεχόμενο. Η συμπεριφορά των εργαζομένων και των επιχειρήσεων δεν θεωρείται δεδομένη, αλλά επηρεάζεται από το ευρύτερο μακροοικονομικό περιβάλλον, τις κοινωνικές ανισότητες, τις συλλογικές συμβάσεις και τις επικρατούσες κοινωνικές νόρμες. Επίσης, οι μισθολογικές διαφορές δεν θεωρούνται ότι οφείλονται μόνο στα διαφορετικά ατομικά χαρακτηριστικά-δεξιότητες των εργαζομένων, αλλά και σε κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες, ενώ τα συνδικάτα δεν αποτελούν στρέβλωση της αγοράς, αλλά έναν θεμελιώδη θεσμό των σύγχρονων δημοκρατιών που συμβάλλει στην υπεράσπιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων και στην εύρυθμη λειτουργία της αγοράς εργασίας. Παράλληλα, η απασχόληση εξαρτάται πρωτίστως από το επίπεδο της ζήτησης και τον βαθμό αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού της οικονομίας. Ως εκ τούτου, η αύξηση των μισθών δεν μειώνει την ανταγωνιστικότη-

1 Για μια κριτική παρουσίαση της συμβατικής προσέγγισης, καθώς και για αναλυτικές πληροφορίες για την εναλλακτική θεώρηση της αγοράς εργασίας, βλ. King (2001), Stockhammer (2011) και Lavoie (2022).

τα και την απασχόληση. Αντίθετα, ενισχύσει την κατανάλωση, δημιουργώντας περισσότερες θέσεις εργασίας. Η θεώρηση αυτή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι κρατικές και θεσμικές παρεμβάσεις είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση μιας ισόρροπης, δίκαιης και αποτελεσματικής λειτουργίας της αγοράς εργασίας, που θα προάγει την κοινωνική και οικονομική ευημερία.

Παρά όμως τις διαφορετικές θεωρητικές αφετηρίες, όλοι όσοι εμπλέκονται στην αγορά εργασίας αναγνωρίζουν την ανάγκη ανάπτυξης και αξιοποίησης αξιόπιστων δεικτών της αγοράς εργασίας. Η ύπαρξη τέτοιων εργαλείων είναι απαραίτητη για την επιστημονικά τεκμηριωμένη αποτύπωση της κατάστασης σε αυτή, την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των εφαρμοζόμενων πολιτικών και τον ορθό σχεδιασμό νέων παρεμβάσεων. Οι δείκτες αυτοί αφορούν τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά μεγέθη που σχετίζονται με τις μορφές και τις συνθήκες απασχόλησης των εργαζομένων. Επιπλέον, οι αποδοχές και οι συνθήκες διαβίωσης του εργατικού δυναμικού αποτελούν εξίσου κρίσιμους δείκτες αξιολόγησης της κατάστασης της αγοράς εργασίας, καθώς επηρεάζουν άμεσα την αγοραστική δύναμη των πολιτών, τον κίνδυνο φτώχειας και υλικής στέρσης, καθώς και το εύρος και τη δυναμική των ανισοτήτων σε μια οικονομία.

[...] κρατικές και θεσμικές παρεμβάσεις είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση μιας ισόρροπης, δίκαιης και αποτελεσματικής λειτουργίας της αγοράς εργασίας, που θα προάγει την κοινωνική και οικονομική ευημερία.

Πηγές άντλησης δεδομένων για την αγορά εργασίας

Στο πλαίσιο αυτό, έχουν αναπτυχθεί και είναι ελεύθερα προσβάσιμες πολλές αξιόπιστες βάσεις δεδομένων, οι οποίες παρέχουν εμπειρικά στοιχεία για μια πληθώρα μεταβλητών που σχετίζονται με την απασχόληση, την ανεργία, τις αμοιβές, τις συνθήκες εργασίας και διαβίωσης των εργαζομένων. Στην Ελλάδα, τέτοιες πηγές στατιστικών δεδομένων είναι, μεταξύ άλλων, η Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) και το Πληροφοριακό Σύστημα «ΕΡΓΑΝΗ» του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης. Σε διεθνές επίπεδο, οι σημαντικότεροι πάροχοι στατιστικών στοιχείων είναι η Eurostat, ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης, η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας, το Eurofound και το CEDEFOP, που προσφέρουν συγκρίσιμα και επικαιροποιημένα δεδομένα για όλα τα κράτη-μέλη της ΕΕ και για ένα ευρύτερο σύνολο χωρών διεθνώς.

Η ύπαρξη πλήθους στατιστικών δεδομένων εγείρει όμως ένα κρίσιμο ζήτημα που σχετίζεται με την επιλογή των μεταβλητών εκείνων που θα αποτυπώνουν με εμπεριστατωμένο τρόπο την τρέχουσα κατάσταση της αγοράς εργασίας. Η επιλογή αυτή έχει καθοριστική σημασία, καθώς από αυτήν εξαρτάται η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχονται στο πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής. Οι επαγγελματικοί σύμβουλοι χρειάζονται αξιόπιστη και επικαιροποιημένη πληροφόρηση, προκειμένου να υποστηρίξουν αποτελεσματικά το έργο και τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους στους εργαζομένους και στους πολίτες. Η συστηματική παρακολούθηση των τάσεων που αναδύονται στην αγορά εργασίας, όπως οι διακυμάνσεις της απασχόλησης σε συγκεκριμένους κλάδους, οι μεταβολές των αμοιβών ή διαφοροποιήσεις στις συνθήκες διαβίωσης των εργαζομένων σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο, αποτελεί βασική προϋπόθεση για την διαμόρφωση μιας ολοκληρωμένης και σφαιρικής εικόνας γύρω από την κατάσταση της αγοράς εργασίας, συμβάλλοντας έτσι στην ενίσχυση της αξιοπιστίας και της αποτελεσματικότητας των παρεχόμενων συμβουλευτικών υπηρεσιών.

Οι επαγγελματικοί σύμβουλοι χρειάζονται αξιόπιστη και επικαιροποιημένη πληροφόρηση, προκειμένου να υποστηρίξουν αποτελεσματικά το έργο και τις παρεχόμενες υπηρεσίες τους στους εργαζομένους και στους πολίτες.

Στο παρόν διαθεματικό εργαστήριο αναλύθηκαν και παρουσιάστηκαν μια σειρά τέτοιων βασικών μεγεθών της αγοράς εργασίας, επιχειρώντας να συμβάλει στην κατανόηση των εξελίξεων στην αγορά εργασίας και, μέσω αυτού, στην υποστήριξη των παρεμβάσεων των επαγγελματικών συμβούλων. Ειδικότερα, στο πλαίσιο του παρόντος υλικού εξετάζονται ποσοτικά μεγέθη, εισοδηματικοί δείκτες και δείκτες της ποιότητας της εργασίας και των συνθηκών διαβίωσης των εργαζομένων.

Βασικά μεγέθη απασχόλησης και ανεργίας

Τα βασικά ποσοτικά μεγέθη της αγοράς εργασίας επιδρούν καθοριστικά στην οικονομία και στο βιοτικό επίπεδο των πολιτών. Για παράδειγμα, η αύξηση του αριθμού των εργαζομένων, με δεδομένο το ύψος των μισθών, μπορεί να οδηγήσει σε υψηλότερα επίπεδα εισοδήματος και ζήτησης. Μια τέτοια εξέλιξη ενδέχεται να έχει θετικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα στην αγορά εργασίας και ευρύτερα στην οικονομία, καθώς οι επιχειρήσεις, προκειμένου να ανταποκριθούν στα υψηλότερα επίπεδα ζήτησης, ενθαρρύνονται να επεκτείνουν την παραγωγική τους δυναμικότητα (Arestis κ.ά., 2012), προ-

σλαμβάνοντας περισσότερους εργαζομένους. Αντίθετα, όταν μια οικονομία εισέρχεται σε φάση ύφεσης και η ανεργία αυξάνεται, οι μισθοί τείνουν να μειώνονται με συνέπεια να περιοριστεί η ζήτηση και να ενταθεί η αβεβαιότητα, διαιωνίζοντας έτσι τις συνθήκες οικονομικής αστάθειας και ανεργίας στην οικονομία.

Το μέγεθος του εργατικού δυναμικού αποτελεί έναν από τους βασικότερους δείκτες αποτύπωσης του παραγωγικού δυναμικού μιας οικονομίας. Σε αυτό περιλαμβάνεται ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων, ενώ με βάση το συγκεκριμένο μέγεθος προκύπτει και το ποσοστό συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, το οποίο δείχνει το ποσοστό του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας που είναι οικονομικά

Όταν μια οικονομία εισέρχεται σε φάση ύφεσης και η ανεργία αυξάνεται, οι μισθοί τείνουν να μειώνονται με συνέπεια να περιοριστεί η ζήτηση και να ενταθεί η αβεβαιότητα, διαιωνίζοντας έτσι τις συνθήκες οικονομικής αστάθειας και ανεργίας στην οικονομία.

ενεργό. Αντίστοιχα, ιδιαίτερη σημασία για την εκτίμηση της κατάστασης της αγοράς εργασίας έχει ο δείκτης του οικονομικά μη ενεργού πληθυσμού, ο οποίος περιλαμβάνει όλους όσους δεν εργάζονται και δεν αναζητούν εργασία, όπως οι συνταξιούχοι, οι φοιτητές και οι αποθαρρημένοι άνεργοι. Η παρακολούθηση του συγκεκριμένου δείκτη βοηθά να εντοπιστούν οι κοινωνικές ομάδες που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας και να σχεδιαστούν κατάλληλες πολιτικές ένταξης.

Από τα σημαντικότερα ποσοτικά μεγέθη της αγοράς εργασίας είναι όμως ο αριθμός των απασχολούμενων και των ανέργων. Από τα μεγέθη αυτά, υπολογίζονται και τα αντίστοιχα ποσοστά απασχόλησης, ανεργίας και μακροχρόνιας ανεργίας, τρεις δείκτες που προσφέρουν πολύτιμες πληροφορίες για την κατάσταση και τις προοπτικές της οικονομίας. Για παράδειγμα, η ύπαρξη μακροχρόνιας ανεργίας σε μια χώρα δεν συνεπάγεται μόνο απώλεια δυναμικής παραγωγής και εισοδήματος σε αυτή, αλλά και υποβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού της, επηρεάζοντας έτσι αρνητικά την αναπτυξιακή προοπτική της οικονομίας της. Το ίδιο συμβαίνει και όταν υπάρχουν πολλοί νέοι που βρίσκονται εκτός εργασίας, εκπαίδευσης και κατάρτισης. Τα άτομα αυτά, γνωστά ως NEETs, αντιμετωπίζουν σοβαρό κίνδυνο επαγγελματικού αποκλεισμού και δυσκολίες ένταξης σε διάφορες κοινωνικές και οικονομικές δραστηριότητες, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την κοινωνική συνοχή και την αναπτυξιακή δυναμική μιας χώρας.

Εκτίμηση και εξέλιξη αποδοχών εργαζομένων

Εκτός από τους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας, η πορεία των αποδοχών των εργαζομένων αποτελεί και αυτή μια εξαιρετικά κρίσιμη μεταβλητή για την κατανόηση και εκτίμηση των κοινωνικό-οικονομικών συνθηκών που επικρατούν σε μια χώρα. Αντίθετα με το τι υποστηρίζει η συμβατική αντίληψη, οι μισθοί δεν αποτελούν μόνο στοιχείο κόστους για τις επιχειρήσεις, αλλά και βασική πηγή εισοδήματος για τα νοικοκυριά. Η αναγνώριση του ρόλου αυτού έχει θεμελιώδη σημασία, διότι προσδίδει στις αμοιβές των εργαζομένων μια υπαρκτή και ιδιαίτερα κρίσιμη μακρο-χρηματοπιστωτική διάσταση. Με δεδομένο ότι οι μισθοί επηρεάζουν άμεσα το επίπεδο της κατανάλωσης σε μια οικονομία, το ύψος τους προσδιορίζει, σε σημαντικό βαθμό, τις πωλήσεις και τις προοπτικές βιωσιμότητας των επιχειρήσεων, όπως και τις αποταμιεύσεις και την πιστοληπτική ικανότητα του ιδιωτικού τομέα και την οικονομική δραστηριότητα συνολικότερα (Lavoie, 2018). Στο πλαίσιο αυτό, η αύξηση των αποδοχών των εργαζομένων μπορεί να αναχθεί σε μοχλό ενίσχυσης της απασχόλησης, της οικονομικής μεγέθυνσης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενώ η συμπίεσή τους μπορεί να περιορίσει τα επίπεδα ζήτησης, προκαλώντας ύφεση, μακρο-χρηματοπιστωτική αστάθεια και υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

Η εκτίμηση της εισοδηματικής κατάστασης των εργαζομένων μπορεί να γίνει με τη χρήση διάφορων μισθολογικών δεικτών. Ο βασικότερος ίσως από αυτούς είναι ο μέσος ετήσιος ονομαστικός μισθός (είτε στο σύνολο της οικονομίας είτε ανά κλάδο), ο οποίος προκύπτει από τη διαίρεση των συνολικών αμοιβών (wages and salaries) με τον αριθμό των μισθωτών. Ωστόσο, ένας σχετικά πιο αξιόπιστος δείκτης μέτρησης των αποδοχών των μισθωτών είναι ο μέσος ετήσιος πραγματικός μισθός, διότι εκφράζει με μεγαλύτερη ακρίβεια την αγοραστική δύναμη των εργαζομένων, δεδομένου ότι το ύψος του είναι διορθωμένο από τη διαβρωτική επίπτωση που έχει ο πληθωρισμός στις ονομαστικές αποδοχές. Εναλλακτικά, το μέσο ονομαστικό ή πραγματικό ωρομίσθιο λαμβάνει υπόψη τις διαφορές στο καθεστώς απασχόλησης των μισθωτών, καθώς υπολογίζεται βάσει των ωρών απασχόλησής τους και όχι του αριθμού τους. Με αυτόν τον τρόπο, το συγκεκριμένο

[...] η αύξηση των αποδοχών των εργαζομένων μπορεί να αναχθεί σε μοχλό ενίσχυσης της απασχόλησης, της οικονομικής μεγέθυνσης και της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας, ενώ η συμπίεσή τους μπορεί να περιορίσει τα επίπεδα ζήτησης, προκαλώντας ύφεση, μακρο-χρηματοπιστωτική αστάθεια και υποβάθμιση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών.

μέγεθος προσφέρει μια πιο ακριβή και αντιπροσωπευτική εικόνα του εισοδηματικού προφίλ των μισθωτών.

Ένας επιπλέον σημαντικός εισοδηματικός δείκτης είναι ο μέσος ετήσιος προσαρμοσμένος μισθός πλήρους απασχόλησης, ο οποίος εξισώνει τις αποδοχές των εργαζομένων μερικής απασχόλησης με εκείνες των εργαζομένων της πλήρους μέσω ενός συντελεστή, γνωστού ως «ισοδύναμο πλήρους απασχόλησης». Παράλληλα, στο Π.Σ. «ΕΡΓΑΝΗ» διατίθενται χρήσιμα στατιστικά δεδομένα σχετικά με την κατανομή των απασχολούμενων ανά εύρος ακαθάριστου μισθού, γεγονός που επιτρέπει σε ετήσια βάση την αποτύπωση της εισοδηματικής διαστρωμάτωσης των εργαζομένων του ιδιωτικού τομέα.

Ιδιαίτερο επίσης ενδιαφέρον έχουν και τα στοιχεία σχετικά με το ύψος του κατώτατου μισθού, ο οποίος ορίζεται ως η ελάχιστη αμοιβή που είναι νομικά υποχρεωμένοι οι εργοδότες να καταβάλλουν στους εργαζομένους τους. Η σημασία του συγκεκριμένου δείκτη είναι ιδιαίτερα μεγάλη, διότι το ύψος του προσδιορίζει το εάν και κατά πόσο οι εργαζόμενοι και τα νοικοκυριά στα οποία ζουν απολαμβάνουν συνθήκες αξιοπρεπούς διαβίωσης. Στην ΕΕ, 23 από τα 27 κράτη-μέλη έχουν θεσμοθετημένο κατώτατο μισθό, ενώ ο τρόπος καθορισμού του διαφέρει από χώρα σε χώρα. Η Eurostat παρέχει σε εξαμηνιαία βάση συγκρίσιμα στοιχεία σχετικά με το επίπεδο του κατώτατου μισθού στα επιμέρους κράτη-μέλη της ΕΕ, είτε σε τρέχουσες τιμές είτε σε μονάδες αγοραστικής δύναμης. Τέλος, ένα σημαντικό και διαρκές πρόβλημα της αγοράς εργασίας είναι το φαινόμενο της εισοδηματικής ανισότητας μεταξύ των δύο φύλων, το εύρος της οποίας αποτυπώνεται από τον δείκτη χάσμα αμοιβών μεταξύ φύλων.

Ποιότητα εργασίας και συνθήκες διαβίωσης

Οι ποσοτικοί και εισοδηματικοί δείκτες δεν αρκούν από μόνοι τους για να κατανοήσουμε πλήρως και εμπεριστατωμένα την τρέχουσα κατάσταση της αγοράς εργασίας. Εξίσου κρίσιμη είναι και η ανάλυση των συνθηκών στις οποίες εργάζονται οι απασχολούμενοι (Κορατζάνης, 2021). Για αυτόν τον λόγο, η Eurostat έχει διαμορφώσει ένα σύνολο υποδεικτών που αφορούν την ποιότητα της εργασίας και οι οποίοι σχετίζονται με την ασφάλεια στους χώρους απασχόλησης, τον χρόνο εργασίας και την ισορροπία επαγγελματικής-προσωπικής ζωής, την εργασιακή ασφάλεια, την κοινωνική προστασία, τις ευκαιρίες κατάρτισης και τις δεξιότητες των εργαζομένων. Ορισμένα μεγέθη που αποτυπώνουν τις συνθήκες εργασίας και επικαιροποιούνται σε τακτική βάση από τη βάση δεδομένων της Eurostat είναι το παρατεταμένο ωράριο, η εργασία τα Σαββατοκύριακα ή τη νύχτα, η μη θελημένη μερική απασχόληση και η επισφαλής εργασία. Συμπλη-

ρωματικά, εξαιρετικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι έρευνες του Eurofound (EWCS και Living and Working in the EU), οι οποίες παρέχουν δεδομένα για ένα εκτεταμένο εύρος στατιστικών δεικτών που αφορούν τις συνθήκες απασχόλησης και διαβίωσης στη χώρα μας και στα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ, αν και τα στοιχεία αυτά δεν ταξινομούνται κλαδικά και δεν επικαιροποιούνται σε ετήσια βάση.

Οι συνθήκες διαβίωσης των εργαζομένων, τέλος, αποτελούν έναν κρίσιμο δείκτη για την αποτίμηση της συνολικής ευημερίας των εργαζομένων. Στατιστικά μεγέθη, όπως το ποσοστό υλικής και κοινωνικής στέρησης, η σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση,

Οι συνθήκες διαβίωσης των εργαζομένων, τέλος, αποτελούν έναν κρίσιμο δείκτη για την αποτίμηση της συνολικής ευημερίας των εργαζομένων

η δυσκολία συμμετοχής σε δραστηριότητες αναψυχής ή η αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών (ένδυση, πρόσβαση σε διαδίκτυο κ.ά.) αποτυπώνουν την επίδραση που έχει ο τρόπος λειτουργίας της αγοράς εργασίας στις συνθήκες ζωής και το βιοτικό επίπεδο των εργαζομένων και των πολιτών. Εξίσου χρήσιμα για τη βαθύτερη αξιολόγηση της επίπτωσης που

έχουν οι όροι και οι συνθήκες εργασίας στην καθημερινότητα των εργαζομένων είναι και τα στατιστικά στοιχεία σχετικά με τα ποσοστά υποκειμενικής φτώχειας, το ποσοστό όσων διαβιούν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας, καθώς και οι δείκτες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Συμπερασματικά, η μελέτη και ανάλυση εισοδηματικών μεγεθών, ποιοτικών δεικτών της απασχόλησης και των συνθηκών διαβίωσης των εργαζομένων αναδεικνύει τις πολλαπλές πτυχές μέσω των οποίων η αγορά εργασίας επηρεάζει τα επίπεδα υλικής και κοινωνικής ευμάρειας σε μια χώρα. Η αξιοποίηση αξιόπιστων και επικαιροποιημένων δεδομένων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση τόσο για τη σε βάθος κατανόηση των εξελίξεων σε αυτή, όσο και για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών παρεμβάσεων πολιτικής και συμβουλευτικής πρακτικής, με τελικό στόχο τη βελτίωση της ευημερίας των εργαζομένων και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής.

Συμπεράσματα

Με την ολοκλήρωση του πρώτου μέρους του εργαστηρίου παρουσιάστηκε στην ολομέλεια μία μελέτη περίπτωσης από το πεδίο της επαγγελματικής συμβουλευτικής (β' μέρος εργαστηρίου), με σκοπό να αντιληφθούν οι Επαγγελματικοί Σύμβουλοι πώς μπορούν να ενσωματώσουν στην καθημερινή τους πρακτική την πληροφόρηση για την αγορά εργασίας (Labour Market Information – LMI), αναζητώντας ποσοτικούς και ποιοτικούς δείκτες και δεδομένα. Στη συνέχεια ακολούθησε διάλογος αναφορικά με τον τρόπο διαχείρισης της πληροφόρησης και την ανάγκη για υιοθέτηση μιας κριτικής, αναστοχαστικής προσέγγισης.

Ειδικότερα, συζητήθηκαν τα πλεονεκτήματα και οι περιορισμοί των βασικών βάσεων δεδομένων για την αγορά εργασίας, αναδεικνύοντας τη συμπληρωματικότητά τους. Από τη συζήτηση προέκυψαν τα εξής:

- Το **Π.Σ ΕΡΓΑΝΗ** παρουσιάζει αναλυτικά μηνιαία και ετήσια στοιχεία για τις ροές απασχόλησης (προσλήψεις, αποχωρήσεις, λύσεις συμβάσεων, είδος σύμβασης), ωστόσο καταγράφει μόνο τυπικά δηλωμένες συμβάσεις και περιορίζεται στους μισθωτούς του ιδιωτικού τομέα, χωρίς να καλύπτει άλλες κατηγορίες απασχολούμενων ή να δίνει συγκρίσιμα στοιχεία με τη Eurostat, ενώ η αξιοπιστία της εξαρτάται από την ακρίβεια των δηλώσεων των εργοδοτών.
- Η **ΕΛΣΤΑΤ** παρέχει στοιχεία για την απασχόληση, την ανεργία, τα χαρακτηριστικά και τις συνθήκες διαβίωσης των εργαζομένων, με μεθοδολογία ευθυγραμμισμένη με τη Eurostat, αλλά απαιτεί χρόνο εξοικείωσης από τον χρήστη και δεν διαθέτει αντίστοιχα συγκριτικά δεδομένα για τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της ΕΕ.
- Η **Eurostat** παρέχει συγκρίσιμα ευρωπαϊκά δεδομένα για την ανεργία, την απασχόληση, τους μισθούς και τους κοινωνικούς δείκτες, μέσα από μια σχετικά εύχρηστη βάση με πολλές μεταβλητές και αναλυτική τεκμηρίωση, όμως δεν διαθέτει στοιχεία για τον ετήσιο μέσο μισθό/ωρομίσθιο σε εθνικό και κλαδικό επίπεδο,

βασίζεται εν μέρει σε ad hoc έρευνες που δεν επικαιροποιούνται και δεν παρέχει προβλέψεις για την εξέλιξη βασικών μεταβλητών.

- Το **Eurofound**, τέλος, επικεντρώνεται στην ποιότητα της εργασίας, στις συνθήκες απασχόλησης και στη συγκριτική μελέτη πολιτικών της αγοράς μέσα από έρευνες όπως η European Working Conditions Survey (EWCS), η European Company Survey (ECS) και η European Quality of Life Survey (EQLS)· παρότι προσφέρει πολύτιμη ποιοτική πληροφόρηση, τα δεδομένα του είναι περιοδικά (κάθε 4–5 χρόνια), δειγματοληπτικά και δεν δίνουν μεγάλη έμφαση σε «σκληρούς» ποσοτικούς δείκτες.

Επίλογος

Καταλήγοντας, η χρήση των δεικτών πληροφόρησης για την αγορά εργασίας (LMI) αποτελεί σημαντικό εργαλείο στη συμβουλευτική διαδικασία, καθώς παρέχει δεδομένα για τις ροές της απασχόλησης, την ανεργία κ.λπ. Ωστόσο, συχνά η αξιοποίησή τους επικεντρώνεται αποκλειστικά στην προσαρμογή των ατόμων στις εκάστοτε ανάγκες της αγοράς, παραβλέποντας κρίσιμες παραμέτρους όπως η ποιότητα της εργασίας, οι συνθήκες απασχόλησης και η ύπαρξη ή όχι συνδικαλιστικής εκπροσώπησης. Για τον λόγο αυτό, **οι επαγγελματίες σύμβουλοι καλούνται να υπερβούν μια στενά «προσαρμοστική» χρήση των LMI και να ενσωματώνουν στην ανάλυσή τους και ποιοτικούς δείκτες, που αναδεικνύουν τη βιωσιμότητα, την αξιοπρέπεια και τη δικαιοσύνη στον κόσμο της εργασίας.** Παράλληλα, είναι απαραίτητο να καλλιεργηθεί η κουλτούρα της πληροφόρησης (information literacy) τόσο στους επαγγελματικούς συμβούλους όσο και στο σύνολο των πολιτών, ώστε να μπορούν να ερμηνεύουν κριτικά τα δεδομένα, να αναγνωρίζουν τα όριά τους και να τα αξιοποιούν με τρόπο που ενδυναμώνει πραγματικά τις επιλογές και τις διαδρομές τους στην αγορά εργασίας.

Βιβλιογραφία

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Κορατζάνης, Ν. (2021), 'Η ποιότητα της εργασίας στην Ελλάδα: Εξέλιξη και προοπτικές', Κείμενο Πολιτικής 20, ΙΝΕ ΓΣΕΕ, Αθήνα.

Lavoie, M. (2018), Εισαγωγή στη Μετα-Κεϊνσιανή Οικονομική Θεωρία, επιμ. Αργείτης, Γ. και Ιωακειμίδη, Μ., Εκδόσεις Gutenberg, Αθήνα.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arestis, Ph., González, R. A., και Dejuán, Ó. (2012). 'Modelling accumulation: A theoretical and empirical application of the accelerator principle under uncertainty', *Intervention*, Vol. 9, No. 2, pp. 255-275.

King, J.E. (2001). 'Labor and unemployment', chapter 8 in Holt, R.P.F., Pressman, S. (eds), *A New Guide to Post-Keynesian Economics*. London and New York: Routledge.

Lavoie, M. (2022). *Post-Keynesian economics. New foundations*, Cheltenham and Northampton: Edward Elgar.

Stockhammer, E (2011). 'Wage norms, capital accumulation and unemployment: A post Keynesian view', *Oxford Review of Economic Policy*, 27 (2), pp. 295-311.

Σύντομο Βιογραφικό Εισηγητή

Ο Νάσος Κορατζάνης είναι διδάσκων σε ΠΜΣ του ΕΚΠΑ και του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου και επιστημονικός συνεργάτης του ΙΝΕ ΓΣΕΕ. Έλαβε το πτυχίο του από το Τμήμα Διεθνών και Ευρωπαϊκών Οικονομικών και Πολιτικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας. Ακολούθησε μεταπτυχιακές σπουδές στο Πανεπιστήμιο Kent της Αγγλίας και στο Πανεπιστήμιο La Sapienza της Ρώμης, ενώ το 2013 ολοκλήρωσε τη διατριβή του στην Οικονομική Επιστήμη στο Πανεπιστήμιο της Κρήτης. Τα ερευνητικά του ενδιαφέροντα άπτονται των πεδίων της μακροοικονομικής θεωρίας και πολιτικής, της διεθνούς πολιτικής οικονομίας και της αγοράς εργασίας. Έχει συμμετάσχει στη συγγραφή των βιβλίων Οικονομική Πολιτική Σταθεροποίησης και Αστάθεια στην ΟΝΕ (Παπαζήσης, 2011) και Η Α(υτα)πάτη των Προγραμμάτων Οικονομικής Προσαρμογής της Ελλάδας (Παπαζήσης, 2018), ενώ μελέτες και άρθρα του έχουν δημοσιευθεί στην Ελλάδα και στο εξωτερικό.

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ Γ.Σ.Ε.Ε.

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

2021 – 2027

ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ